

Рецензия

на представените трудове за участие в конкурс за академичната длъжност „ПРОФЕСОР”, обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски” в ДВ бр. 32, от 27 април 2010 г.

Рецензент: доц. д-р Жеко Христов Кьосев

Кандидат: доц. д-сн Валентина Георгиева Миленкова

I. Кратки биографични данни за кандидата

Колегата Миленкова завършва средното си образование през 1980 г. в гр. Търговище. През 1986 г. придобива магистърска степен по „Социология” в СУ „Св.Кл.Оридски”. В годините 1987 – 1990 е редовна аспирантка в Института по социология, БАН. През 1991 г. придобива научната степен „доктор по социология”, а през 2009 г. е избрана за „доктор на социологическите науки”, ЮЗУ „Неофит Рилски”.

II. Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата.

Няма друг колега от нашата научно-изследователска и преподавателска гилдия, освен доц.Миленкова с който да съм запознат толкова подробно и пунктуално с всяка една статия, студия, монография, дисертация. Когато г-жа Миленкова бе избрана за доцент, в конкурс обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски”, аз бях избран за рецензент. Когато се обсъждаше нейната „голяма” докторска дисертация, аз бях член на тогава съществуващия Специализират Научен съвет по Социология и отново прочетох този труд. Сега отново, при избора за професор бях избран за рецензент. Така че, съвсем отговорно и аргументирано мога да уверя почитаемите членове на Научното жури, че ние обсъждаме изследователската и преподавателската работа на един задълбочен, аналитичен , изключително продуктивен и отговорен пред своите студенти кандидат. Ето ги фактите, които ми дават основание за тази констатация. В обявеният конкурс доц. Миленкова участва с две самостоятелни монографии – „Българското училище във фокуса на неравенствата”, издадена през 2009 г. в Академично Издателство „Проф. Марин Дринов” и Социални измерения на образованието”, издадена през 2010 в Университетско издателство „Н.Рилски” и в една колективна монография – Отпадащите роми”, Институт Отворено Общество, в съавторство с Н.Тилкиджиев,

К.Петкова и Н.Милева. И тази сериозна научно-изследователска продукция е реализирана само в рамките на две години.

Представени за рецензиране са десет статии, от които седем са на английски език, като едната от тях е публикувана в Cambridge Scholars Publishing, и три на български език, като две от тях отново са в съавторство.

Твърде внушител е броят и на на участията и изнесените доклади от доц. Миленкова в периода 2007 – 2010 г. в научни конференции. Те са 16 и са изнесени, както в конференции, организирани от български научни институции, така и в унгарски, македонски, гръцки, и албански научни форуми.

Към момента на обявяването на конкурса за „Професор”, доц. Миленкова е била и е научен ръководител на трима докторанти, двама от които са редовни докторанти в ЮЗУ „Неофит Рилски” и един в Института по социология.

От Справката за цитиранията се констатира, че колегата Миленкова е била цитирана от двадесет български изследователи в различни научно изследвания. Лично за мен, това е едно достойно научно признание за нейните изследователски качества и умения.

Очевидно е, че в областта на социологията на образованието колегата Миленкова е доказан професионалист и авторитет.

Доц. Миленкова е била и е член на три редколегии - 1998 – 2002 г. член на редколегията на сп.Образование, 2009 – 2010 г. член на редколегията на сп.Социология и през 2011 г. член на редколегията на електронно списание Проблеми на постмодерността, ФсФ, ЮЗУ „Н.Рилски”.

През 2010 г. доц. Миленкова получава Награда на ректора на ЮЗУ „Н.Рилски” за най-млад успешно придобил научната степен „доктор на науките” преподавател.

Доц. Миленкова е член на Европейското Общество за изследване на образованието за възрастни, на Международното общество за изучаване на XIII в., на Балканското дружество по образование и педагогика, на Българската социологическа асоциация, където е председател на Изследователски комитет по Социология на образованието и в Съюза на учените.

За периода 1994 – 2011 г. доц. Миленкова е участвала в десет проект, с международно и национално финансиране, а след обявяването на конкурса за „Професор” в два – член на колектива на проект „Успелите роми, финансиран от МОН и през 2011 г. е член на колектива на проект „Посмодерни форми на управление и публичност” в ЮЗУ „Н.Рилски” ФсФ, лаборатория по Социология с ръководител доц. д-р Д.Пейчева

През своят научно-изследователски период доц. Миленкова е била на краткосрочни специализации в Париж, фондация „Волтер” и в Централно Европейски университет, Будапеща.

Доц. Миленкова е била резидент по конкурс за научното звание „старши научен сътрудник I степен, на дисертационен труд за получаване на научно-образователната степен „доктор по социология” и рецензира книгата на Мая Келиян „Стил на живот на локалната общност: съвременна Япония”.

Преподавателската практика на доц. Миленкова започва през 2000 г., когато тя започва да чете в Катедра Социология в ЮЗУ „Н. Рилски” курс „Социология на образованието”. След това започва да чете основни лекционни курсове в ЮЗУ „Н.Рилски” като „Социология на стратификацията и неравенствата”, „Социални и етнически неравенства” и „Социални изследвания на маркетинг и реклама”. През различни периоди от време тя чете основни курсове и в НБУ и ТУ. Така се случило, че познавам от близо нейната преподавателска работа в ЮЗУ, от деня когато тя започнала да чете в Катедрата на хонорар и смея да твърдя, че е един сериозен, отговорен и аналитичен преподавател, който предизвиква интерес сред студентската аудитория. Всичко това ми дава основание да направя заключението, че научната, научно-приложната и преподавателската работа на колежата Миленкова са много добре балансирани. И все пак в това отношение ще си позволя да отправя и първата си колегиална препоръка – нека в най-скоро време тя подготви и представи на своята студентска аудитория един учебник или учебно помагало, което съм сигурен ще бъде от полза в подготовката на бъдещите социолози, не само в ЮЗУ „Н.Рилски”.

До тук изпълних изискваната от мен чисто формална, количествена оценка на представените трудове на кандидата. а сега вече преминавам в „качествена задълбочена оценка на представените трудове на доц. Миленкова”.

Научно-изследователската дейност на доц. Миленкова е центрирана върху сферата на образованието и най-вече върху проблемите, с които се сблъсква средното образование, за равенството на образователните възможности, училищното образование, етническите малцинства и отпадане от училище, социализацията, учене през целия живот, съвременното университетско образование. Безспорно е, че обект на нейните научни изследвания е един изключително актуален и отговорен проблем пред просперитета на българското общество. Изследванията на различни аспекти на училищната социализация показват висока ерудираност и професионализъм на

авторката, нейното умение да интерпретира, критично да осмисля основните идеи в социологическия анализ на образованието.

Едва ли някой учен, пък било то в света или в България анализиращ статута, проблемите и перспективите на образователната система може да претендира, че е формулирал нова научна област. Образованието е било и ще бъде винаги обект на различни научни интерпретации и анализи, защото както самият кандидат пише „Образованието е част от културата и всекидневието на хората ... /Социални измерения на Образованието, стр.5./ За мен лично научните приноси на доц. Миленкова трябва да се потърсят именно в използването на нови научноизследователски средства за доказване на отдавна съществуващи научни области, проблеми и хипотези. Наистина, научни адмирации заслужава колегата Миленкова, че тя анализира средното образование и неговата функция за социалната интеграция и мобилност в общество, защото, както тя пише „образованието е онзи важен институционален фактор за социализация на индивида, гарантиращ процеса на успешното му включване и участие в обществения живот „

Всеки един извод, който прави доц. Миленкова е обоснован и доказан на базата на много богат емпиричен социологически материал. Т.е няма своеволни разсъждения и анализи, а всяка теза е социологически доказуема.

От изследователският поглед на доц. Миленкова не убягва проблема за „Частното училище“. На основата на анализ на традициите и съвременните реалности автора доказва, че то се създава, утвърждава и развива, за да поддържа съществуващата в обществото социална стратификация. И тук е задължително да се отбележи, че освен с теоретични аргументи, основния извод е подкрепен и с емпирични данни от собствени проведени социологически проучвания. Те показват категорично, че частното училище е образователна структура, че частното училище е образователна структура, която социализира и възпроизвежда икономически елити. Особено важно предимство, открито от колегата Миленкова, е доминиращият като идея и практика модел на личностно центрирано обучение в частните училища. В съответствие с него образователните взаимодействия са насочени към разгръщане на индивидуалността и са съобразени с личностното развитие и интереси.

Както чисто научен, така и практически интерес според мен представляват и изследванията на доц. Миленкова по отношение на елитните училища в България. На базата на задълбочен социологически анализ са изведени три основни характеристики на елитните училища: първо, висока степен на селективност при подбора на ученици;

второ, специфичен личностен профил на учителите, съчетаващ висок професионализъм с по-големи очаквания и изисквания към учениците и трето – голяма конкурентна способност на учениците на елитните училища при продължаване на образованието им във ВУЗ.

За мен лично изключителна научно-изследователска стойност има изследването за учителите. Сигурно в тази моя оценка има и огромна доза субективизъм, тъй като аз самият съм четвърто поколение даскали, учители, преподаватели. Изведените от доц. Миленкова главни характеристики на учителската роля – социалност, хуманност и свързаност със знанието очертават основните контури на социопрофесионалния профил на съвременния учител. Напълно съм съгласен с направените заключения на колежата Миленкова, че голяма част от студентите с педагогически профил не желаят да се обвържат с учителската професия, че голяма част от младите учители не желаят да останат в нея. И естествено всичко това води до принизяване на учителската професия, до липсата на мотивация на младите хора да упражняват тази професия. И какво следва от тук ли? И на този въпрос доц. Миленкова се опитва да даде научно-изследователски отговор – отпадане от училището. За мен лично, този проблем стои със страшна сила върху бъдещото развитие на българската нация, върху модернизацията на българската държава. Защото човешката цивилизация отдавна е доказала, и то категорично, че с ниско образовани хора просперираща държава никога и никъде не е създадена. По данни на МОН всяка година от българските училища отпадат около 13 000 деца. Само ако умножим тази цифра за последните десет години ще установим, че Република България създава една огромна армия от ниско образовани хора. Защото едва ли някой човек би се успокоил с направената констатация, че „отчетливо доминира етническият компонент” Защото всички ние сме граждани на България, независимо от нашия етнически произход. Да, вярна е констатацията на доц. Миленкова, че „извън ромската общност като правило отпадането от училище не може да се разглежда като сериозен проблем”.

Но авторката не спира само с научно-изследователските констатации а прави опит да отговори и на въпроса – „Какво трябва да направи училището, за да създаде условия и предпоставки мотивиращи в по-голяма степен учебната активност на младите хора, които нямат интерес към училище?” Да, съвременното българско училище в огромната си част не разполага с модерни учебни технологии. Да, голяма част от учебниците са написани неразбираемо, педантично научно, несъобразено с възрастта на учениците. Но още по-вярно е, че българската държава не финансираща подобаващо

своето собствено образование. И тази констатация лесно може да се докаже, като се види колко процента от Брутния вътрешен продукт се отделя за образованието. А каква е позицията на българското гражданско общество в цялата тази ситуация. Дали то се интересува за случващото се в българската образователна система. Струва ми се, че върху този аспект би могла да акцентира своето бъдещо внимание колегата Миленкова и да даде ясен /не политически/ а научно-изследователски отговор. В своята справка за приносите доц. Миленкова е извела седем основни пункта. За мен лично първите пет наистина ясно очертават новаторския изследователски подход на автора. Т.е това са анализи, които за първи път се правят в областта на Социологията на образованието. Последните два имат по-общ характер, което не означава, че те нямат място в научно-изследователския архив на България.

Критични бележки и препоръки.

През цялото време, докато четях трудовете на колегата Миленкова в моето съзнание със страшна сила стоеше въпроса – Какво се случи с българската образователна система през последните десетилетия? Ако имаше нещо, с което България беше съизмерима с модерния свят бе именно нейната образователна система. И този процес започва още през XIX в., когато всички чужди пътешественици, посетили българските земи констатираха еднозначно високото ниво на българското образование. Т.е. преди да има суверенна България, вече има българско образование. Още пре Освобождението няма населено място в българските земи, в което да няма основно училище. Този процес продължава с пълна сила и след 1878 г.

И от тук аз бих отправил своята първа препоръка към доц. Миленкова – на базата на огромния натрупан емпиричен материал да изследва, анализира случващото се днес в българските училища. Защото да анализираш процесите в елитните училища е изключително важен изследователски подход. За мен още по-стойностен характер би имал анализа на случващото се в така наречените обикновени училища и ролята и мястото на учителя в тях. Защото и в следосвобожденска България започват да се конструират и откриват елитни гимназии и техникуми, които създават интелектуалния елит на нацията. Но „обикновените училища” създават морални и достойни поданици на Царство България. Днес можем ли да направим тази констатация, че училището ражда морални и достойни граждани на Република България. Убеден съм, че изследването на тези процеси биха имали не по-малка научно-приложна и най-вече гражданска стойност

Втората ми препоръка е свързана с осъществяването на един сравнителен социологически анализ на процесите в българската образователна система и сходните процеси в другите държави – членки на ЕС. Мисля си, че и в това отношение биха се открили много интересни полета за изследователски анализ, които биха имали стойностен научен характер

По отношение на литературната осведоменост на анализиранияте проблеми от доц. Миленкова всеки един, дори и обикновен читател би се съгласил с моята констатация, че автора се стреми да обхване възможно най-широк кръг от натрупаната научна литература, да я цитира коректно, да я анализира и обобщава колегиално и изследователски почтено. Наистина бях впечатлен от литературната осведоменост на колегата Миленкова.

След всичко казано до тук си позволявам да препоръчам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват единодушно „ЗА” кандидатурата на доц.Миленкова да бъде избрана за редовен „Професор” в ЮЗУ „Н.Рилски”

31.05.2011г.

гр.София

(доц. д-р Жеко Къосев)